

«Berekete» bellikler

Category: Edebi tankyt, Goşgular, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

"Berekete" bellikler "BEREKETE" BELLIKLER

Ýaş şahyr Allaýar Çüriýewiň ady okyjylar köpçüligine öňräkden bári tanyşdyr. Halk köpçüligi ony kämil, özboluşly aýdymçy şahyr hökmünde ykrar etdi.

Garrygalanyň şahyrana tebigatyny synlap önüp-ösen şahyryň "Türkmenistan" neşirýaty tarapyndan neşir edilen "Bereket" atly poetik ýygındysyny okap, munuň şeýledigine ýene bir gezek göz ýetirmek bolýar.

Ýygındyny okap bolup, ol hakda pikir edeniňde, awtoryň käbir poetik alamatlaryny aňmak bolýar, özboluşly taraplaryny görmek bolýar. Onuň liriki gahrymany berk internasional ynançly, syýasy taýdan kämil. Kitapdan durmuşyň dürli meseleleri barada özbaşdak oýlanyp bilýän adamyň oýlary kalbyňa dolýar. Şeýle sagdyn ideýaly eserler biziň edebiýatymyza hemişe zerur bolupdy. Ol şu gün hem örän derwaýysdyr.

A.Çüriýewiň liriki gahrymany hakda aýdylanda, onuň pes pällidigini, salyhatlydygyny görmek bolýar. Sebäbi ýygındyda emelsiz öýkünjeňlik, ýerliksiz öwünjeňlik, başarsa-başarmasa akyl satmak ýaly häsiýetde ýazylan şygrylar ýok. Deňduşlaryna ýoň bolup barýan bu häsiýetlerden gaça durmagy, şahyryň gutlanylmaly tarapydyr.

Kitapda beýik dostluga minnetdarlyk duýgusy bilen ýazylan goşgularyň ençemesi bar. "Nikolaý Tihonow", "Russiýa", "Sergeý Şerbakow", "Sag bol, Şura mugallym" goşgularyny şu häsiýetdäki goşgularyň şowlulary hasap etmek bolar. Olaryň hersiniň özboluşly taryhy bar. olarda şahyr öz gören, duýan zatlaryny beýan edipdir. Pikirler duýga örän oňat sepleşipdir:

Mahal mahal dag ýodasyn külterläp,

Eňňitlerden aşak inen çaglarym.

Oň atynyň dükürdisi eşdilýär,

(Owazyny saklan eken daglarym).

(“Nikolaý Tihonow”).

Goşguda wakalaryň taryhyň sahypalaryndan alynmagy goşgynyň ynandyryjylygyny güýçlendirýär.

Antifaşistik tema degişli “Uruş ýyllarynyň aýdymalary”, “Sowinformbýuro habar berýär”, “Katýuşa” ýaly şygrylary bu temadan ýazylan öňki eserlerden sadalygy, düşnükliiligi bilen ünsüňi çekmegi başarýar. Bu temadan ýazan şygrylarynyň arasynda “Ýigrimi ýyldan soň” goşgusy hasam tapawutlanýar.

Ýygynyndaky “Amerikan žurnalistine açyk hat”, “Hökümet beýannamasy”, “Palestinaly ene” ýaly dünýä halklary bilen raýdaşlyk, internasional tema bagyşlanan goşgular belleniilmäge mynasyypdyr. Olardan häzirki zaman agressorlaryna, dünýä imperalizmine garşy, urşa hem-de kolonial süteme garşy sowet halkynyň protestini eşidip bilýäris. Bu bolsa şahyryň şu günün ýagdaýyny öz wagtynda duýup, oňa özboluşly seslenmegidir. Bu kitabyň ideýa-mazmunynyň kämilligini kepillendirýär.

Awtoryň durmuşy temadan ýazan goşgularyny okap, synçylygyny, duýgurlygyny alamatlandyrýan setirleriň köplüğine göz ýetirmek bolýar. “Törebegiň mawzoleýinde”, “Göç, göwnüm”, “Halk komissary”, “Düýşümde”, “Şäherli dostuma hat” goşgularynda, “Dört çynar” balladasynda, “Sumbar” poemasynda şahyr her bir wakadan, obýektden netije çykarmaga çalyşýar, edebi netije gözleýär. Ony sungat derejesine ýetirmäge ýykgyň edýär. Ýöne welin şu tarapdan seredeniňde şahyr hemişe şowlulyk gazanyp duranok.

Käbir şygrylaryň çeperçiligi ideýa-mazmunyň aýdyň ýüze çykmagyna hemaýat etmek derejesinden pes çykýar. Şeýledigini “Maksim”, “Kiçi ýer”, “Esger”, “Wagt” programmasyna tomaşa edip”. “Hangeldiniň ýoly”, “Ýaşulular soweti” goşgularyny okan okyjylar aňsa gerek. Mysal üçin “Ýaşulular soweti” goşgusyndan käbir setirleri okap göräýeliň:

Altmyş ýaşly, ýetmiş ýaşly gojalar,
Segsen ýaşly, çuw-ak başly gojalar.
Paýhasy-pähime ýugrulmak bilen,
Söhbet gurýarlar

Gün tertibi: bu gün bir mesele bar,
Ol mesele obaň şu günü hakda,
Geljegi hakda.

Ýokardaky bentlerden görnüşi ýaly, şahyrana eserlere mahsus bolan ykjam bent gurluşyň, sagdynlygyň ýoklugyny hasaba almanynda-da, şahyrana sözler, söz düzümleri, çeper detallar ýok. Özem diýseň prozalaç. Käbir goşgularynda bolsa sazlaşmaýan sözler rifma hökmünde getirilipdir: “ýeňşidir-şeýledir”, “aýlanýan-gynanýan”, “sarsdyrды-atlylarydy” we ş.m. Ýeri gelende aýtsak, kitapda berlen “Türkmen gyzlary” aýdym tekstiniň her bendiniň soňky setirleri bolmalysyndan gysga berlipdir. “Aýdymdan bir sözi hem aýyrmak bolmaz” diýlen parasatly rus sözünden ugur alyp, aýdymyň sözlerini doly bermeli ekeni. Sebäbi ol aýdymy halk köpçüligi häli-şindi diňläp ýör.

“Berekete” belliklerimiziň soňunda ýaş şahyryň türkmen poeziýasyna bereket getirjekdigine ynanyandygymyzy aýtmakçy.

Seýitmämmet HYDYROW.

“Zähmet baýdagy” gazetini, 04.12.1985 ý. Edebi tankyt